

Адыгэ Республикэм и Лышхъхьэрэ Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинетрэ лъэшэу гухэкI ащыхуыг зэлухыгъэ акционер обществэу комбинатэу «Майкопхлебопродукт» зыфилорэм игенеральнэ пащэу Хьагъур Асфар Пшыкьанэ ыкIом идунай зэрехожьыгъэр ыкIи щымылэжьым иунагъорэ илахьылхмэрэ афэтхавуэхэх.

Мыекъуапэ игъогухэр агъэкӀэжъых

(ИкӀлӀух.
Апэрэ нӀкӀуб. кыщегъэ).

ЫпӀкӀӀ фӀдӀ кыхӀэкӀыгъӀпӀоми хъунӀу, мыгъӀ МыекъопӀ кӀӀӀ администратием гъогухэр гъӀкӀӀжъыгъӀнхӀмкӀӀ гухӀлышхӀохэр ыгъӀнӀфагъӀх. АукционӀу зӀхӀащӀагъӀм агъӀкӀӀжъышт гъогухӀу ыгъӀнӀфагъӀхӀэрм ащӀыщӀх урамӀу ГоспитальнӀм щыщӀ Ӏахъу Некрасовым кыщӀуублагъу ХъахъуратӀм нӀсырӀр, урамӀу Пироговым ыцӀӀ зыхъырӀм щыщӀ Ӏахъу КрасноармейскӀм кыщӀуублагъу переулкӀу КузнечнӀм нӀсырӀр, урамӀу ПролетарскӀм щыщӀ Ӏахъу КраснооктябрьскӀм кыщӀуублагъу Гоголым нӀсырӀр. А зӀнӀкӀӀокум теклоньгъӀ кыщӀыдззыгъӀгъӀхӀери бӀ темьшӀӀу нафӀ кӀӀхъуштых.

ФедеральнӀ хӀбзӀгъӀуцугъӀм зӀригъӀнафӀрӀмкӀӀ, зӀнӀкӀӀоку зӀхамьшӀӀу бюджет мылӀку зыпӀӀухӀӀэр кӀӀралыгъо ыкӀи муниципальнӀ заказхэр аратынхӀ фитхӀп. Ау зӀнӀкӀӀокуми шӀпхӀӀ гъӀнӀфагъӀхӀэр пылтых, заказ язытырӀм ахӀр егъӀнафӀх ыкӀи исайт регъӀхӀх. А шапхӀэр ыгъӀӀцӀкӀӀжъӀ, МыекъопӀ кӀӀӀ адми-

нистрацием нӀмыкӀ гъогу ӀахъхӀмкӀи зӀнӀкӀӀокухэр зӀхӀӀӀгъӀнхӀм ищӀыкӀӀгъӀ тхылӀхӀэр егъӀхъазырых. АукционӀу рагъӀкӀокӀыштым егъӀнафӀ я 10-рӀ кӀӀӀ гурыт еджапӀӀм пӀблагъу, урамхӀу СвободӀмрӀ КурганнӀмрӀ зыщӀызӀуалӀхӀэрм, светофор тегъӀуцогъӀныр. ШыпӀкӀӀмкӀӀ, бӀшӀагъӀ ар ищӀыкӀӀгъӀ дӀдӀ зыхъугъӀр. КапитальнӀу агъӀӀцӀкӀӀжъыштхӀу агъӀнафӀх урамӀу Степноим (кӀутырӀу ГавердовскӀм уезыщӀӀӀштӀм) щыщӀ Ӏахъу я 3-рӀ Интернационалым кыщӀуублагъу Павловым нӀсырӀр, урамӀу АэродромнӀм щыщӀ Ӏахъу урамӀу я 12-рӀ Мартым кыщӀуублагъу Степноим нӀсырӀр, урамӀу Чкаловым щыщӀ Ӏахъу Димитровым кыщӀуублагъу ДепутатскӀм нӀсырӀр, урамӀу Келермесское шоссе зыфилорӀм щыщӀ Ӏахъу ТранспортнӀм кыщӀуублагъу ПсӀоӀӀӀшӀхӀм яурам нӀсырӀр, урамӀу ПодлеснӀм щыщӀ Ӏахъу гъӀстыныпхӀӀ игъӀхъуапӀм кыщӀуублагъу МыекъуапӀ иадминистративнӀ гунапкӀӀ нӀсырӀр, урамӀу ДепутатскӀм щыщӀ Ӏахъу

я 3-рӀ Интернационалым кыщӀуублагъу Чкаловым нӀсырӀр, урамӀу ШоссейнӀм щыщӀ Ӏахъу я 7-рӀ ПереулкӀм кыщӀуублагъу Министочникым нӀсырӀр, урамӀу ЖуковскӀм щыщӀ Ӏахъу СоветскӀм кыщӀуублагъу Пушкиным нӀсырӀр, урамӀу ПржевальскӀм ыцӀӀ зыхъырӀм щыщӀ Ӏахъу я 2-рӀ Пушкиным кыщӀуублагъу (мӀшӀоку гъогум ыкӀыбкӀӀ цыӀ) я 2-рӀ КороткӀм нӀсырӀр, урамӀу ЗападнӀм щыщӀ Ӏахъу Степноим кыщӀуублагъу Верещагиным нӀсырӀр, урамӀу Гагариным щыщӀ Ӏахъу Пушкиным кыщӀуублагъу СпортнӀм нӀсырӀр, урамӀу я 2-рӀ Пушкиным щыщӀ Ӏахъу ЖелезнодорожнӀм кыщӀуублагъу ПржевальскӀм нӀсырӀр, урамӀу К. Маркс ыцӀӀ зыхъырӀм щыщӀ Ӏахъу ПионерскӀм кыщӀуублагъу КурганнӀм нӀсырӀр.

ЗыцӀӀ кӀетӀогъӀ гъогу пстӀур загъӀӀцӀкӀӀжъкӀӀ, ащ уехъырӀхъышӀжъынӀу щытӀп, сыда пӀомӀ пӀӀуагъӀхъащт мылӀкур щыӀ, автомашинӀ рулым кӀӀрытӀысхъӀрӀ пстӀуми лӀӀшӀу зӀрягӀпӀштӀым имызакъоу, пассажирхӀэр зезыщӀхӀэр транспортым илофшӀӀнкӀи лӀӀшӀу ишӀуагъӀ кӀӀкӀошт, кӀӀӀ гъогухӀэр нахъ зӀтегъӀпсыхъагъӀ зӀрӀхъугъӀхӀэр МыекъуапӀ щыпсӀухӀэрми хъӀкӀӀу кыдахъӀхӀэрми янӀрылӀгъу хъушт.

СӀХЪУТӀ Нурбий.
СурӀтым итыр: **кӀӀралыгъо унитарнӀ предприятиеу ДСУ-3-м илофшӀӀхӀм МыекъуапӀ игъогухӀэр агъӀкӀӀжъых.**

ТезыхыгъӀр ӀӀшъынӀ АспӀан.

Адыгэ РеспубликӀм и КӀӀралыгъо Совет — ХасӀм

Гу-пӀынтфӀ узхӀм агъӀгумӀкӀыхӀэрӀр операцие шӀыгъӀнхӀмкӀӀ ӀӀпӀӀӀсӀныгъӀшхӀо зӀрӀхӀӀлым, псауныгъӀм икӀӀхъумӀн фӀгъӀзӀгъӀ лӀӀныкӀом гуетыныгъӀ фырилӀу зӀрӀщӀылажъӀрӀм афӀшӀ Адыгэ РеспубликӀм и КӀӀралыгъо Совет — ХасӀм и Щытхъу тхылӀ фагъӀшӀошагъ **Белаш Сергей Александр ыкӀом**, кӀӀӀӀу Краснодар иклиникӀ сымӀӀдӀжӀӀӀу N 1-м хирургиемкӀӀ и ГупчӀу С.В. ОчаповскӀм ыцӀӀ зыхъырӀм кардиохирургиемкӀӀ ия 2-рӀ отделение иврач-хирург.

ИлъӀсыбӀ хъугъӀу шӀуагъӀ кытӀу культурӀм зӀрӀфӀлажъӀрӀм, библиотекӀ Ӏофым иӀахъышхӀо зӀрӀхӀшыхъагъӀм афӀшӀ Адыгэ РеспубликӀм и КӀӀралыгъо Совет — ХасӀм и Щытхъу тхылӀ фагъӀшӀошагъ **Уджыхъу СусанӀ ЮрӀ ыпхъум**, ГъобӀкӀое библиотекӀм — Теуцожъ МЦБС-м икӀутамӀ ипӀащӀ.

ЧыпӀакӀӀхӀэр кызӀӀуахыштых

КӀӀӀӀыкӀу ӀыгъыпӀӀхӀм япчъагъӀ зӀримыкӀурӀр гумӀкӀыгъо шъхъӀӀу кӀӀуцухӀэрм ащӀыщ. Ар дӀгъӀзыжъыгъӀным пае кӀӀӀӀу МыекъуапӀ иадминистрацие амалӀу иӀхӀэр ыгъӀфедӀхӀзӀ ӀофтхъӀбзӀ гъӀнӀфагъӀхӀэр зӀхӀӀхӀ. Джащ фӀдӀу МыекъуапӀ дӀт **кӀӀӀӀыкӀу ӀыгъыпӀӀхӀм ащӀыщӀм ябазӀ епхыгъӀу сабийхӀм апае чыпӀакӀӀхӀэр мыгъӀ апӀрӀу кызӀӀуахыштых.**

«КӀӀӀӀыкӀухӀэр ыпӀкӀӀ зыщӀаӀыгъыштыгъӀхӀ чыпӀӀӀхӀу музей, методическӀ кабинет, спортзал ашыгъагъӀхӀм ыкӀи кызӀӀӀоным ищӀынагъо зӀрӀщӀӀӀм кыхӀэкӀыкӀӀ зӀфашӀыгъагъӀхӀм гъӀӀцӀкӀӀжъынхӀэр джырӀ уахъӀ ащӀӀӀӀ. АхӀр кӀӀӀӀыкӀу ӀыгъыпӀӀм кӀӀӀӀӀт сабийхӀм апае икӀӀрыкӀӀу зӀтырагъӀпсыхъажъых» — кыщӀеӀо кӀӀӀӀ администратием ипресс-кӀулыкӀу кытырӀ кӀӀбарым.

ИгъӀкӀӀотыгъӀ гъӀӀцӀкӀӀжъынхӀм апӀӀухъанӀу ыкӀи ищӀыкӀӀгъӀ ӀӀмӀ-псымӀхӀэр ращӀфынхӀу кӀӀӀӀ бюджетым сомӀ миллионым ехъу кытӀупшыгъӀ. Ар 2010 — 2013-рӀ илъӀсхӀм ателытӀгъӀ гухӀӀ гъӀнӀфагъӀ зӀӀ программӀу «Развитие дошкольного образования муниципального образования «Город Майкоп» зыфилорӀм кыдыхӀӀытагъ.

ДжырӀ уахъӀӀ кӀӀӀӀыкӀу ӀыгъыпӀӀпӀлым гъӀӀӀ

кӀӀжъынхӀэр ащӀӀӀӀ. ӀыгъыпӀӀ учреждениехӀу N 4-м, N-8, N 34-м ыкӀи N 56-м кӀӀӀӀыкӀу 25-рӀ зырыз джыри аштӀн амал ӀӀӀт. ЗӀкӀӀмкӀи бжыхъӀ нӀс сабийи 100 фӀдизмӀ чыпӀӀхӀэр агъотыштых.

ФедеральнӀ бюджетым кытӀупшырӀ ахъщӀмкӀӀ кӀӀӀӀыкӀу ӀыгъыпӀӀтфымӀ джыри чыпӀакӀӀхӀэр кӀӀащӀзӀӀуахынхӀу агъӀнафӀ. Джащ фӀдӀу кӀӀӀӀыкӀу ӀыгъыпӀӀу N 11-м пчӀдыжъым ыкӀи щӀдӀжӀгъоужым сыхъат зауӀӀм кыкӀӀӀ ны-тыхӀм ясабийхӀэр кӀӀаращӀӀӀнхӀ аӀӀӀкӀышт. Мыщ фӀдӀӀ шӀыкӀӀр апӀрӀу агъӀфедӀӀт.

Ащ нӀмыкӀӀу, мы илъӀсым кӀӀӀӀыкӀу ӀыгъыпӀӀщ ашынӀу рагъӀжъӀшт. Медицине академием зычӀӀыгъӀ унӀу урамӀу СоветскӀм тетыр икӀӀрыкӀӀу зӀтырагъӀпсыхъажъы, шӀӀӀӀу ар кӀӀӀӀыкӀу ӀыгъыпӀӀ хъужъышт.

ПӀАТӀЫКӀО Анет.

Адыгэ РеспубликӀм и КӀӀралыгъо Совет — ХасӀм лӀӀшӀу гухӀӀ щыхъугъ апӀрӀ ыкӀи ящӀнӀрӀ зӀӀугъӀкӀӀгъухӀмкӀӀ Адыгэ РеспубликӀм и КӀӀралыгъо Совет — ХасӀм идепутатыгъӀ Хъагъур Асфар ПщыкӀан ыкӀом идунай зӀрихъожыгъӀр ыкӀи ащ иунагъорӀ иӀахъылхӀмрӀ афӀтхъаусыхӀ.

Урысые географическӀ обществӀм и АдыгӀ кӀутамӀ хӀтхӀу ЕрмӀлхъаблӀ щыщ сурӀттехӀу Юрий БурлакӀрӀ МыекъуапӀ щыпсӀурӀ отставкам щыӀӀ дз врачӀу Евгений СупрунӀрӀ Тыркуем кыщӀырагъажъи ШъачӀ нӀс мӀфӀ 17-м кыкӀӀӀ хы ШӀуцӀӀр кызӀӀпырасыкӀыгъ.

Тыркуем кыщегъӀжъагъӀу ШъачӀ нӀс

ШъачӀ щыкӀӀшт ОлимпиадӀм фӀгъӀхъыгъӀ проектыр агу кызӀрӀкӀыгъӀр, ащ зӀфӀхъысыжъӀу фӀхъугъӀхӀм нӀбгыритӀур кӀӀтегущыӀагъӀх.

— Чыфым амалӀу ӀӀкӀӀӀхӀэр, джащ фӀдӀу тхыкӀупшъхъӀм зӀӀӀӀӀ зӀхъу сымӀаджӀр зыпкӀ игъӀуцӀожыгъӀным иамалыкӀӀхӀэр кӀӀдгъӀӀӀгъонхӀэр ары пшӀӀрылӀ шъхъӀӀу зыфӀдгъӀуцужыгъагъӀр, — еӀо Евгений Супрун.

1990-рӀ илъӀсхӀм Юрий Бурлак итхыкӀупшъхъӀ шъобж хылылхӀэр тещӀагъӀх хъугъӀ, гъогӀгъуитӀурӀ ар операцие ашыгъӀ. Сыд фӀдизӀу ащ еӀӀзагъӀхӀми, ишӀуагъӀ кӀӀӀӀӀӀыгъӀп, узым кын ригъӀӀӀгъуштыгъӀ. Джащыгъум Евгений Супрун зӀрӀврачым имызакъоу, Ю.Бурлак ныбдӀжӀгъушӀу фӀхъугъ ыкӀи ащ ипсауныгъӀ изытет зыпкӀ игъӀуцӀожыгъӀным фӀшӀ екӀӀӀӀӀӀ кыфигъотыгъ — хылылӀ пкыгъӀохӀэр апышӀагъӀхӀу зӀдесынхӀэр.

— Мы шӀыкӀӀм ишӀуагъӀкӀӀ сипсауныгъӀ нахъ зыпкӀ игъӀуцӀожыгъын слъӀкӀыгъӀ. ИлъӀси 5-кӀӀ узӀкӀӀӀӀӀжъымӀ, апӀрӀ курсыр зӀсӀгъажъӀм, бӀщхӀр (кӀостыльхӀэр) слыгъхӀу сызӀекӀӀӀыгъӀ. НепӀ нӀмыкӀӀ чыфхӀм зыкӀи сатекырӀп, ТхъӀм ишыкуркӀӀ сыпсаоу зысӀӀытӀжъы. Хы ШӀуцӀӀр зӀпырытсыкӀынӀу зӀтӀхъухъӀм,

бӀмӀ зы кыддӀмыхъунӀу кӀӀащыхъугъ, ау тӀ тӀцыхъӀ зытелыжъыгъ, — еӀо Ю.Бурлак.

ЛыгъӀшхӀо зыхӀӀ нӀбгыритӀум япроект Урысыем имызакъоу, Тыркуеми ащӀащӀӀӀӀӀӀӀӀӀыгъыкӀи ащ дырагъӀштагъ. БӀдзӀзогъум и 24-м Е.СупрунӀрӀ Ю. БурлакӀрӀ Тыркуем ит кӀӀӀӀу Орду ихӀӀбзӀ кӀулыкӀухӀэр, чыпӀӀ портым иадминистрацие илыкӀӀохӀэр, кӀӀбар жъугъӀм иамалхӀм ялофшӀӀхӀэр, нӀмыкӀӀхӀери кӀӀӀӀгъокӀыгъӀх, гущыӀӀ дӀхӀабӀ кӀӀафӀуагъ.

ЭкстремалхӀм зӀкӀӀмкӀи километрӀ 500 фӀдиз кӀӀӀӀӀу. Ю.Бурлак псым щесыгъ, игъусагъӀр кӀуухъӀ чыкӀӀум тесыгъ, гъогум кӀӀащышъхъӀпӀшт пкыгъӀохӀэр зыдылыгъыгъӀх. МафӀ кӀӀӀс ахӀм «гъогунӀ» гъӀнӀфагъӀ

кӀӀӀӀыштыгъ, загъӀпсӀфыштыгъ. Ом изытет дӀеуи, агъӀпшырӀ кӀуухъӀм жъыр кыкӀӀӀуи кыхӀэкӀыгъ. АрӀу щытми, нӀбгыритӀур кызӀӀтеуцугъӀп, рахъухъагъӀр кӀӀдӀхъугъ.

— Мы проектыр адрӀхӀм атекӀы, сыда пӀомӀ Ю.Бурлак сӀкӀӀатныгъӀ иӀ. КыныбӀхӀэр зӀпичыгъ нахъ мышӀӀми, врачхӀм кыраӀуагъӀмкӀӀ псӀӀгъӀ, есыныр чидзыгъӀп. Мы лӀым пытагъӀу, щӀагъӀу хӀӀыр хӀткӀи непӀ зысӀӀтехыпӀӀу щытын фае, — кыхыгъӀщыгъ Урысые географическӀ обществӀм и АдыгӀ кӀутамӀ итхъаматӀу Игорь Огай.

НӀмыкӀӀ проектхӀм ахӀӀӀжъӀнӀу Ю.Бурлак кӀӀхъопсы, игухӀӀхӀэр кызӀӀрӀдӀхъуштыхӀмкӀи ицыхъӀ зытелыжъ.

Ямалхэм ахэгъэхъогъэным фэш

Аужырэ илээсхэм кьэралыгъом нахь ыналэ атыригъэты хьугъэ сэкъатныгъэ зилэхэм, ахэм якыныгъохэр нахь маклэ шыгъэнхэм, ашъхъэ ифэлэ-фашлэхэр, цыф псаухэм афэдэу, ежхэм зэшлуахыным иамалхэр ягъэгъотыгъэнхэм дэлажъэ. Ащ епхыгъэуи федеральнэ программэу «Доступная среда» зыфилорэр аштагъ. Ащ игъэцкэн мы илээсым хэлэжъэ ыкли а цлэ дэдэр ялэу программэ аштагъ Урысыем ирегион 12-мэ. Ахэм зыклэ ащыц Адыгэ Республикэр. Федеральнэ гупчэм кыклэу а регионхэм мылкъу лэпылэгъу арагъэгъотышт.

Программэу 2013 — 2015-рэ илээсхэм ателытагъэм кыдильтэрэ лфхъабзэхэр зэклэ зыфитегъэпсыхьагъэхэр сэкъатныгъэ зилэ цыфхэм шылэныгъэм илэныкыо пстэуми, амал зэрилкэлэ, зыцаушэтын алэклыныр ары. Ар афэгъэхыгъэ еджэнми, сэнэхьат зэгъэгъотыгъэнми, лфшлэнми.

Пчъагъэхэм кызырагъэплагъорэмклэ, Адыгэ Республикэм сэкъатныгъэ илэу нэбгырэ 37435-рэ щэпсэу. Ахэм ащы-

Цыфыр дунаим кызытехъорэм анахь баиныгъэ шъхьалэу Тхьэм ащ кьыритырэр псауныгъэр ары. Ау ар (псауныгъэр) зимылэу кьытхэтыри маклэп. Гухэкыр сэкъатныгъэ зилэ цыфхэу обществэм хэтхэм, кьыддэпсэхэрэм фыщытыклэу афытилер сыдигъуи цыфыгъэм диштэу плон зэрэмылэкыштыр ары. Загъорэ, тшлэпзэ, агу хэдгъэклэуи, тыушъхьаклэхэуи кьыхэкы. Ау ахэм ащыщыбэхэм яшлэныгъэки, ясэнаушъыгъэки зыми ыкыб мыклонхэр мымаклэу ахэт, тэ ащ уасэ фэтшыным, тегупшысэным зытымыгъэсагъэми.

щэу 1397-р — клэлэцыклэх, зэо-зэпэуцужь зэфэшъафхэм сэкъатныгъэ ахэзыхыгъэр — 1134-рэ, нэбгырэ 120-м ехьур рэр хьафизэх е дэу альэгъу, нэбгырэ 590-м ясэкъатныгъэ епхыгъ дэу зэрэзэхыхэрэм е зэрэдэгухэм. Зэрэхьурэмклэ, республикэм щыпсэурэм ия 8-рэ пэпч сэкъатныгъэ ил (УФ-м — я 12-рэ пэпч).

Шъыпкэр плотмэ, социальнэу мы цыф купыр икыоу зэрэмылхумагъэр гъэнэфагъэ. Программэр зэхэгъэуцэ зэхьум, сэкъатныгъэ зилэхэр чыплэу зэрыфэхэрэр, пэрыоху кьафэхьурэр зэрагъэшлэным пылыгъэх. Мыхэр социальнэ инфраструктурэм иобъектхэм якло-лэнхэ, ачлэхьанхэ, зыгъэгумэ-кырэ лфгыгъохэр ащызэшлуахын алэклын амал ягъэгъотыгъэныр Программэм кьыделъытэ.

Зэпстэумкли Программэм игъэцкэн миллиони 110-м ехьур пэлуагъэхьанэу рахъухьагъ. Ащ щыцэу миллион 58-м ехьур республикэ бюджетым кьыхагъэкышт. Мурад шъхьалэу щытыр сэкъатныгъэ зилэхэм шылэныгъэм идэхэгъэ нахь зэхягъэшлэгъэным имызакъоу, ахэм-рэ цыф псаухэмрэ нахь зэпэблагъэ шыгъэнхэр ары. Ау гъэнэфагъэ ар нэбгырэ пэпч изэхэшлыкл, игулытэ, ицыфыгъэ зэрялытыгъэр. Ахэм ачылплэ зидгъэуцон, кьинэу ателыт кьыдгурылон тлэкы зыхьурэм, цыфыгъэ кьытхэфагъэу, ар зетхьэу тлон тлэкышт.

Федеральнэ программэу «Доступная среда» зыфилорэр 2011-рэ илээсым Урысыем зыцаштэм, регионхэри а лфгыгъом изэшлохын фежъэгъэнхэмклэ амалхэр щылэхэ хьугъэ. Пстэ-

уми апэу зэхьоклыныгъэхэр зыщылтэгъугъэхэр псэолэшлыныр ары. Шьуналэ тешьудзэгъэн фае джы общественнэ псэуалэхэр зэклэ (лэзэплэхэр, тучанхэр, нэмыклэхэри) сэкъатныгъэ зилэхэр ачлэхьанхэм фытегъэпсыхьагъэхэу зэрашьирэм.

Сэкъатныгъэ зилэхэр клэлэ-цыкы псаухэм акыгъухэу еджа-плэхэм ачлэсынхэм епхыгъэ лфгыгъор, специалистхэм кьызэрэхагъэщырэмклэ, лэшлэхэу щытэп. Урысыем ит еджэплэ 750-м (регион 57-мэ) ар ачагъэцаклэ. лфгыр кьэзыгъэхьылыгъэу ахэм кьалорэр клэлэцыклэхэр зэгъэ-кьугъэнхэр арэп, ны-тыхэм язэхшлыкл джыри ащ зэрэнэмысгъэр, ясабылхэр сэкъатныгъэ

зилэ ялэгъухэм апэчыжъэнхэм зэрэдихьыхьэхэрэр ары.

лфшлэплэ ягъэгъотыгъэным фэгъэхыгъэмэ, ар анахь зэшлэхыгъо лфгыгъохэм ащыц. Ау ащи хэкыплэ кьыфагъотыным игугъэплэхэр щылэх. Гуцылэм пае, джы УФ-м лфшлэнымклэ и Министерствэ ыуж ит предприятие пэпч сэкъатныгъэ зилэ нэбгырэ пчъагъэ гъэнэфагъэу ыштэн фаеу (квотэ ятыгъэнэу) шыгъэным.

Арышъ, зигугъу тшырэ Программэм игъэцкэн сэкъатныгъэ зилэхэм ящылэклэ-псэуклэ, нахьышлум ыльэныкыоклэ тлэкы нэмылэми, зэблихьунэу щыт.

ЖАКІЭМЫКЪО Аминэт.

Илээсыр имыкыизэ жьугъэнафэ

1967-рэ илээсым кьэхьугъэхэу ыкли ахэм анахь ныбжыклэхэу шлокл зимылэ пенсие страхованияем исистемэ щатхыгъэхэм пенсием мылкъу зыщызэлуагъэ-клэрэ лахьэу илэм хагъэхьащт тарифыр зыфэдизыр тызыхэт 2013-рэ илээсыр имыкыизэ агъэнэфэн фае: джы зэрэщытым фэдэу проценти 6-р кьагъэнэ-жышъта, хьауми ар проценти 2-м нэсэу нахь маклэ ашынышъ, пенсием страховой лахьэу джы илэ проценти 10-р кьалэтынышъ, процент 14-м нэсырэ тарифым тетэу агъэпсышъта.

Тарифыр кьыхэхыгъэнымклэ цыфым фытыныгъэу илэхэр егъэнафэх Федеральнэ хэбзэгъэуцугъэу «Шлокл зимылэ пенсие страхованияем епхыгъэ лфгыгъохэмклэ Урысые Федерацием ихэбзэгъэуцугъэ зырызхэм зэхьоклыныгъэхэр афэшлыгъэнхэм ехьылапгъ» зыфилору номеру 243-ФЗ зытэтэу 2012-рэ илээсым тыгъэгъазэм и 3-м кьыдэкыгъэм.

лфшлэнымклэ пенсием мылкъу зыщызэлуагъэклэрэ лахьэу илэм 2014-рэ илээсым кьыщыублагъэу страховой тынхэр проценти 6-м телытагъэу хэзыгъахъэ зышлэогъохэм 2013-рэ илээсыр имыкыизэ гъэлорышлэкло компаниеу, ахэм ахэхьэх кьэралыгъо гъэлорышлэкло компаниеу «Внешэкономбанкыр» е пенсие-хэмклэ мыкьэралыгъо компаниехэр (НПФ) лф зыдишлэщтыр

кьызэрэхыхьурэм ехьыллэгъэ лъэу тхылы аритын фае. 2013-рэ илээсыр имыкыизэ лъэу тхылы зымытыгъэхэм (зызыушъэфыгъэхэм) апае 2014-рэ илээсым кьыщыублагъэу пенсием мылкъу зыщызэлуагъэклэрэ лахьэу илэм проценти 2 тарифым ыкли пенсием страховой лахьэу илэм процент 14 тарифым ателытагъэу страховой тынхэу лфшлэплэхэм кьатыхэрэр ахагъэхьащтых.

Ыпэкклэ цыфым гъэлорышлэкло компаниеу кьыхыхыгъэм, ахэм ахэхьэ «Внешэкономбанкыр», ехьыллэгъэ лъэу тхылы ытыгъагъэмэ ыкли илэлу фагъэ-цэклэгъагъэмэ, 2014-рэ илээсым кьыщыублагъэу ыпэкклэ зэрэщытыгъэм фэдэу проценти 6 тарифым тегъэпсыкыгъэу мылкъу зыщызэлуагъэклэгъэ

лахьым ыкли проценти 10 тарифым тетэу пенсием страховой лахьэу илэм страховой тынхэр ахагъэхьащтых. Ащ емыллытыгъэу, зыцлэ кьетлогъэ граждан купым щыщхэм 2014-рэ илээсым кьыщыублагъэу гъэлорышлэкло компаниеу «Внешэкономбанкымклэ» кьыкыхэзэ, Пенсиехэмклэ фондм лэклагъэхьэрэ страховой лахьыр процент 14 тарифым тетэу агъэпсынышъ, пенсиехэм апае мылкъу зыщызэлуагъэклэрэ лахьым проценти 2 тарифыр хагъэхьан алэкышты.

Шлокл зимылэ пенсие страхованияемклэ цыфыр страховатэ зышлыщтыр кьыхыхыным фэш, ыпэкклэ зэрэщытыгъэм фэдэу, лъэу тхылыр Урысые Федерацием Пенсиехэмклэ ифонд ичылплэ организации е ащ ит-

расферагент, нэмыклэу кьэплон хьумэ, Пенсиехэмклэ фондм зэзэгъыныгъэ зыдырилэ организацием реты. Лъэу тхылыр почтэкли алэклэгъэхьан плэкышты, ау мыщ дэжым цыфыр зыщыщыр зыгъэунэфырэ тхылхэм шьыпкыагъэу ахэлъыр нотариусым кьыушыхьатыгъэу щытын фае.

Ыныбжъ кьызысклэ пенсиеу кьыратыштым гъэлсыклэу илэщтыр пенсием мылкъу зыщызэлуагъэклэрэ лахьэу илэр еж цыфым зэригъэнэфэрэ шылкэм бэкклэ елытыгъ. Арышъ, мыщ дэжым пстэуми анахь мэхьанэ шъхьалэ зилэр хэти еж зыфэе шылкэр кьыхыхыным фитэу зэрэгъэпсыгъэр ары.

Пенсиехэмклэ фондм и Адыгэ республикэ Къутамэ ипресс-кьулыкъу.

Хьульфыгъэм идунай ыхъожьыгъ

Хэбзэгъэуцугъэр зыкуагъэхэр охьтэ гъэнэфагъэм зыцаыгъэхэрэ изолятэрэу Урысые Федерацием хэгъэгъу клоцл лфхэмклэ и Министерствэ иотделэу Красногвардейскэ районым щылэм епхыгъэм кьащэгъэ илээс 52-рэ зыныбжъ хьульфыгъэу кьуаджэу Хьатикъуае щыщым шышхьэлум и 15-м пчэдыжым сыхьатыр 7.00-м адэжъ идунай ыхъожьыгъ.

Административнэ тазырэу тыралъхьагъэр зэрымтырэм пае хьульфыгъэр мы хэушъхьафыкыгъэ учреждением члэсын фаеу хьыкумым унашъо ышыгъ. АР-м хэгъэгъу клоцл лфхэмклэ и Министерствэ ипресс-кьулыкъу кьызэрэхыгъэщыгъэмклэ, цыфхэр бэу зыщызэрэгъуорэр чыплэхэм ешъуагъэу зэрэщалэгъурэм ыкли бэзджэшлэгъэ мынхэр зэрэзэрихьагъэхэм кьахэкыклэ мы хьульфыгъэм пчъагъэрэ административнэ арест тыралъхьагъ.

Ыпшэкклэ зигугъу кьэтшыгъэ хэушъхьафыкыгъэ учреждением хьульфыгъэр шышхьэлум

и 13-м члагъэтисхьагъ ыкли охьтабэ темышлэу ипсауныгъэ изытет кьызэрэзэщыкыуагъэм полицием илфышлэхэр щигъэгъозагъэх. Хэбзэхьумэкло кьулыкъухэр «лэпылэгъу псынклэм» кьеджагъэх, медикхэм ар ауплэкьулг, ищыклагъэр рагъэгъотыгъ.

Мы мэфэ дэдэм ипсауныгъэ изытет нахь дэй зэрэхьугъэр хьульфыгъэм арилуагъ. Красногвардейскэ район симэджэщым нагъэсынэу полицейскэхэм унашъо ашыгъ. Медицинэм илфышлэхэм ар ауплэкьулг, лэпылэгъу фэхьугъэх, хэушъхьафыкыгъэ учреждением щыплыгъын плэкыныгъэу ыкли симэджэщым ушелэзэныр имыщыклагъэу зэфэхьысыжхэр ашыгъэх.

Шышхьэлум и 14-м хьульфыгъэм илфхэр джыри нахь кьызэщыкыуагъэх, а чыплэм медицинэ лэпылэгъу щырагъэгъотыгъ.

Шышхьэлум и 15-м, пчэдыжым, административнэ арест зытыралъхьагъэм ипсауныгъэ изытет дэй дэдэ хьугъэ. Оперативнэ дежурнэхэр «лэпылэгъу псынклэм» кьеджагъэх, ау медикхэр кьэсыфэхэкклэ ащ идунай ыхъожьыгъ.

Хьапс тыралъхьагъ

Станицэу Абадзехскэм щыпсэурэ Иван Зыряновым ыльэныкыоклэ кьызэлуахыгъэ уголовнэ лфгыр Мыекьопэ район хьыкумым шышхьэлум и 14-м зэхифыгъ ыкли ащ епхыгъэу унашъо ышыгъ.

Хьыкумым зэригъэунэфыгъэмклэ, ыпэкклэ хьапсым пчъагъэрэ дэсыгъэ И.Зыряновыр илээсэу тызыхэтым жьоныгуаклэм и 2-м ышыпху зыдэпсэурэ хьульфыгъэм иунэ фытыныгъэ имылэу ихьагъ. Псэуплэр кьэзыгъэфэбэрэ гьучым хэшлыкыгъэ батареи 5, нэужым, жьоныгуаклэм и 15-м, гъэстыныпхъэ шхуантлэр зэклэрэ котелыр рихыгъэх. Бысымым зэрэрэу ригъэшлыгъэр сомэ минитфым ехьугъ.

Бэзджэшлагъэ зэрэзэрихьагъэм Иван Зыряновыр еуцолэжыгъ. Кьыхэгъэщыгъэн фае, илээсэу тызыхэтым имээе ыкли мэкьуогъу мазэхэм мы хьульфыгъэм бэзджэшлагъэхэр зэрихьагъэхэу кьаубытыгъагъ, хэбзэгъэуцугъэу щылэм диштэу пшэдэкыжъ ащ рагъэхьыгъагъ. Хьульфыгъэр гьогъу занклэм зэрэтемыхьажыгъэм кьыхэкыклэ илээси 3-рэ мэзи 9-рэ хьапс телъхьэгъэн фаеу хьыкумым ылытагъ. Унашъом кьуачлэ илэ хьугъэ.

Мыекьопэ районым ипрокурор илэпылэгъоу В.И.ЛЕВКИНА.

ШІЭНЫГЪЭЛЭЖЪЭУ ТХЪАРКЪОХЪО ЮНЫС

Пасэм бзылфыгъэ Iуш дэдэ горэм еупчыгъэх «Цыфыр дунаим кытехомэ, ащ тетым пае сьд анахъ ищыклагъэр?» алуи. Арыти, егупшыси бзылфыгъэм «Псауныгъэр ары» къарилуагъ. Етланэ егупшысагъ. «Псауныгъэ уилэу, ау ащ акъыл дьуимылэжмэ, ар икьугъэу хьурэп», — ылуи, акъылыр кыгуигъэхьуагъ. «Псауныгъэри дэгъу, акъылыри цыфым ищыклагъ, ау ахэм насыпыр ахахьомэ, лъэшэу цыфымкӀэ пшъхапэ», — ылуи, насыпыри къахигъэхьуагъ. Егупшиси етланэ, «Былымими цыфыр щыклэмэ, щылаклэр хьылъэ мэхъу», — ылуи, ари къахигъэхьуагъ. «Джа кызыфэсӀуагъмэ зэкӀэмэ цыфыр ащымкӀэ зыхьукӀэ, идунае тхьагъоу, гуахьоу хигъуатэу мэхъу», — ылуагъ нѳом.

габзэм идиалектологие аригъэхьынэу рагъэблагъэ. Ыгу етыгъэу а дисциплинэмкӀэ лекциехэм къяджэ, семинархэри ехьых. А уахътэм адыгэ диалектологием ехьылагъэу материал дэгъу еугъои, гушылапэмэ Iоф адишӀэныр регъажэ; урыс-адыгэ, адыгэ-урыс гушылапӀэхэу кыдэкӀынэу агъэхъазырэмэ ахэлажэ. Научнэ IофшӀэным нэужым зыфигъэзэжынымкӀэ а Iофыгъохэм яшӀогъэшхо кьэкӀо.

Iэпылэгъу тхылъэу «Лексикэр. Стилистикэр. Жабзэм икультура» зыфилорэр 1977-рэ илъэсым, «Адыгабзэм ифразеологизмэ гушылапӀэ» 1980-рэ илъэсым кыдегъэкӀых. «Адыгабзэм изэхэф гушылапӀэ» зытхыхэрэм ахэтэу ишыпкьэу Iоф ешӀэ, монографиеу «Становление стили и норм адыгейского литературного языка» зыфилорэр 1982-рэ илъэсым кыхеуты. ЗэкӀэмкӀи хэутыгъэ IофшӀагъэу Юныс илэр 200-м ехъу, тхылъэу

блэгъэныгъэу адытилэр гъэпытэгъэным, ахэм якъэкӀожьым афэгъэхьыгъэ Iофыгъохэм адэмышъхьахэу Iоф адешӀэ.

1991-рэ илъэсым Адыгэ Республикам икьэшъокӀо ансамблэу «Налмэсыр» Тыркуем ис адыгэхэм адэжэ кӀогъагъэ. Ахэм ягъусагъ Юныси. Тыркуем ис адыгэмэ ящылӀэкӀэ-псэукӀэ, якультурэ, абзэ, яIофхэм язытетхэм зашигъэгъозагъ, кызэкӀожьым игукъэкӀыжхэр зыдэт тхылъэу «Адыгэгур кытео» зыфилорэр кыдигъэкӀыгъ.

Ежъ инаузнэ IофшӀагъэхэр кӀэлэгъаджэхэмрэ студентхэмрэ ашъхапэн зэралъэкӀыщтым кышымьуцоу, Тхьаркьохъо Юныс адыгабзэм изэгъэшӀэнкӀэ кӀэлэгъаджэхэмрэ кӀэлэгъаджэхэмрэ

Наукэм илэжъэкӀошху

Непэ Тхьаркьохъо Юныс джа нѳом зыфилогъэ пстэури зэкӀэ зэгъэфагъэхэу кьэшӀэкӀыгъэх, ахэм ежъ жьыутэхэу къахэщы.

Тхьаркьохъо Юныс янэу Налмэси, ятэу Аюби лэжъэным фӀазэхэу, Iофэу ашӀэрэм ыгъатхэхэу щытыгъэх. Юныс а унэгъо зэдӀулъж, шэн гъэтылгыгъэ, адыгэгъэ дахэ зэрылпӀэу, IофшӀэныр шӀу зыщӀалэгъурэм шышъхъалум и 17-м, 1928-рэ илъэсым кыхьухьагъ.

А унагъор Аскъэлае анахъ щалытэрэмэ ащыщыгъ. Унэгъо Iужъу зыщӀапугъэр — зэш-зэшыхьухэу нэбгыритф хъуштыгъэх, Юныс яплӀэнэрэу щытыгъ. ИкӀэлэгъу тхьэгъошхуагъэп. Арыни фае икӀэлэгъум кыщегъэжъагъэу IофшӀэным фэщагъэу кызӀкӀэтэджыгъэри. Ащ дакӀоу еджэныр шӀу ыльэгъуштыгъэ: 1935 — 1942-рэ илъэсхэм Аскъэлэе еджаплӀэм чӀэсыгъ; 1943 — 1945-рэ илъэсхэм колхозым Iоф щылапӀэ, етланэ Пэнэжыкьое гурыт еджаплӀэм щеджагъ. Ащ ыужым Мыекъопэ кӀэлэгъэджэ училищым чӀэхъэ, дэгъу дэдэуи кьеухы. Училищым зыщеджэгъэ мафэхэр шӀукӀэ ыгу кьэкӀыжыкь, сыда плӀомэ кӀэлэгъэджэ дэгъухэм мыщ щӀау-клагъ, нэужым адыгэ культу-рэм, литературэм гъэхъэгъэшхо щызышӀыгъэхэм рагъэджагъ. Ахэм ащыщ адыгабзэмрэ литературэмрэкӀэ езыгъаджэщтыгъэу ХьэтӀэнэ Айщэт Мосэ ыпхьур. Ары адыгабзэри литерату-рэри шӀу езыгъэлпӀэгъугъэхэр.

Ежъ а уахътэм кыщегъэжъагъэу тхэныр регъажэ: усэхэр, рецензиэхэр, пьесэ цыкӀухэр икьӀэлэмыпэ кычӀэкӀых, зэдзэкӀын Iофыми пэхъэ. Ахэм къахэкӀэу Москва, Литературнэ институтым агъӀэлонэу кьыралӀо, ау ащ ущеджэным пае амал гъэнэфагъэ уилэн фэягъ. Ащ фэ-

дэ амал зэрымилэм кыхэкӀэу тхакӀохэр кьэзыгъэхъазырэм щеджэнэу хьугъэп. 1951-рэ илъэсым Мыекъопэ кӀэлэгъэджэ институтым щеджэнэу чӀэхъэ. А илъэсым апэрэ тхылъэу адыгабзэкӀэ зэридзэкӀыгъэу «Степное солнце» («Тыгъэр ташъхагъ») зыфилорэр кыдэкӀы. Институтым дэгъоу щеджэ, общественнэ IофшӀэнхэм ахэлажэ, кьэшъокӀо кружоки щызэхещэ, иIофшӀэн дэгъоу егъэпсы. Иеджэни кыщи-гъакӀэрэп: бзэмрэ литературэмрэ шӀулъэгъоу афырилэм хэхъо, лъэшэу Iоф зыдишӀэжъэу регъажэ. Институтыр кызеухым, IофшӀэн зэфэшъхьафхэр кьыратынэу алуагъ, ау ежъ Адыгэ научнэ-ушӀэтӀэ институтыр кыхехы. Бэрэ Iоф щимышӀагъэу, гъэзетэу «Социалистическэ Адыгеим» зэдзэкӀа-кӀоу рагъэблагъэ. Ащ зэдзэкӀын IофымкӀэ Iэпсэныгъэшхо цызэригъэгъотыгъ, ар научнэ IофшӀэнхэр ытхынхэмкӀэ, гушылапӀэ зэфэшъхьафхэр зэхигъэуцонхэмкӀэ лъэшэу кыделагъ, иIофхэр кьагъэпсын-клагъ, научнэ ушӀэтынхэр зэшуй-хынхэмкӀэ Iэпылэгъу кыфэхъугъ. Гъэзетым зэрэщылажэрэм дакӀоу творческэ Iофыри щыгъупшӀэрэп: рецензиэхэр, пьесэхэр етхык. Ахэм ащыщых «Зэфэмыдэ кызэдэщӀэрэп», «Шулъэгъуныгъэр Iахь мыгощ» зыфилорэр.

Iоф ышӀэзэ, 1957-рэ илъэсым, шӀэныгъэлэжыым Адыгэ кьэралыгъо кӀэлэгъэджэ ин-ститутыр кыдеухыжы. Ащ ыужым а институт дэдэм ады-

ШӀэныгъэлэжъ хъунымкӀэ лъэшэу зышӀуагъэ кьекӀыгъэу Юныс ылорэр Краснодар кьэралыгъо кӀэлэгъэджэ ин-ститутым ипроректорэу Иванов Гавриил Петр ыкьор ары. Ащ аспирантурэм епхыгъэ хъунымкӀэ ишӀуагъэ кьекӀыгъ, кандидатскэ экзаменхэр ытыгъэх, кӀэмгуе диалектым Iоф дишӀэнэу регъажэ. ШӀэныгъэлэжъ ныбжыкӀэр научнэ-ушӀэтын IофшӀэным зэрэфэкъулаир, ащ фӀэшӀ ищыкӀэгъэ лингвистическэ шӀэныгъэхэр зэрӀэкӀӀэлэхэр диссер-тацием кышыльэгъуагъэх. Нау-чнэ Iэшъхъэтети имылэу, Юныс ежъ-ежырэу ытхыгъэ диссер-тацием СССР-м шӀэныгъэхэмкӀэ и Академие бзэшӀэныгъэмкӀэ и Институт IофышӀэхэр зеджэхэм, осэщхо кыфашӀыгъ. Кандидатскэ диссертацие хъунэу зэрэщытымкӀэ макъэ кьырагъэлу ыкӀи ар дэгъоу кьегъэшӀыпкьэ-жы, шӀэкӀогъум и 26-м, 1965-рэ илъэсым ученэ степенэу «Кандидат филологических наук» кы-фагъэшъуашэ. Ащ кыщегъэжъагъэу Тхьаркьохъо Юныс бзэм инаузнэ зэхэфын зыритыгъ: илъэс 45-м ехъугъэу АРИГИ-м инау-чнэ IофышӀэ шъхьалэу мӀэлажэ.

Институтым кызылохьэм нау-чнэ IофшӀэнэу зыпылпыр нахь ыгъэлъэшыгъ. «Урыс-адыгэ гушы-лапӀэу» 1960-рэ илъэсым, «Ады-гэ-урыс гушылапӀэу» 1975-рэ илъэсым кыхаутыгъэхэм язэ-хэгъэуцон ар хэлэжъагъ. «Адыгэ синоним гушылапӀэ кӀэкӀыр» 1969-рэ илъэсым, «Адыгэ-урыс гушылапӀэ» 1991-рэ илъэсым,

кыдигъэкӀыгъэр 25-м нэсы.

Адыгэ литературабзэм ишап-хэхэр, истилъхэр зыфӀэдэхэм, ахэр зыпкьэ зериуцогъэ шыкӀэ-хэм, бзэм дэхӀагъэу ыкӀи лъэшы-гъэу хэлъхэм яхьылӀэгъэ Iо-фыгъохэр арых Тхьаркьохъо Юныс нахь игъӀэ-кӀотыгъэу Iоф зыдишӀагъэхэр.

Анахъ гъэхъэгъэ инэу Юныс ышӀыгъэхэм ащыщ докторскэ диссертациеу «Становление стили и норм адыгейского языка» зыфилорэр. Диссертацием бзэшӀэныгъэмкӀэ институтэу Москва дэтым цытегушылапӀэ, докторыцӀэри кыфагъэшъошагъ.

Юныс бзэшӀэныгъэм фэгъэ-хыгъэ «научнэ IофшӀагъэхэр сӀлэмэ сӀлофшӀэн ащ щысы-ухыгъ» ылоу зыгъэгупсэфыгъэп. А IофшӀагъэхэр щыӀэныгъэм цыгъэфедэгъэнхэм иамалхэр зэрехъэх. Бэрэ плъэгъуцт ыкӀи зэхӀпхыцт научнэ сессиехэм, конференциехэм ахэлажэу. Бзэм ехьылӀэгъэ шӀэныгъэхэр цыф жьугъэмэ зэралыгъэлэсынхэм ар сыдигъокӀи пылъ. Ащ фӀэдэ IофшӀагъэхэр «Адыгэ макъэм» кыхеутых, журналэу «Зэкъошныгъэм» кыдэхъэх.

Научнэ IофшӀэным дакӀоу Юныс общественнэ Iофхэм ишыпкьэу зэрӀахэлажэрэр щытхьукӀэ фӀэплъэгъунэу щыт. Адыгэ Хасэр зызэхӀащагъэм кышыублагъэу пшӀэрыл гъэ-нэфагъэхэр щегъэцакӀэх. Ана-хъэу адыгэмэ шэн-зэхэтыкӀэ дахэу ахэлыгъэхэр зыпкьэ игъэ-уцожьыгъэнхэм, нэмыкӀ хэгъэ-гухэм тилъэпкьэгъоу арысхэм

ишӀуагъэ аригъэкӀыным фӀэшӀ ады-габзэмкӀэ программэхэр, учеб-никхэр ыкӀи Iэпылэгъу тхылъ-хэр тхыгъэнхэм, ахэр редак-тировать ыкӀи рецензировать шыгъэнхэм чанэу ахэлажэ.

Адыгэ гушылапӀэжым кьелӀо: «Чыжъэу кӀоштыр дэмыхырэр ары». Ар, Юныс, о кыюхьы-лагъ: сьд фӀэдэ пӀэрыохъу кы-зыпфэхъуи укьызетеуцагъэп, гъогоу хӀапхыгъэм удэхыгъэп, ыпӀэкӀэ укӀуагъ, кыбдэхъугъ уимуради.

Непэ, Юныс, лъэгӀпӀэ инэу узытеуцагъэр, Iофэу пшӀэрэр зыфӀэдэр кьаушыхьаты цӀэ лъӀапӀэу уилӀэхэм: филологие шӀэныгъэхэмкӀэ удоктор, упро-фессор, шӀэныгъэхэмкӀэ Ады-гэ Дунэе Академием уриака-демик, Адыгэ Республикэми Урысые Федерациеми шӀэныгъэ-хэмкӀэ урзаслуженнэ Iофы-шӀэшху, «Адыгеим и Щытхъу-зехъ» зыфилорэ медалыр кып-фагъэшъошагъ, Аскъэлаемэ цыф гъэшӀуагъэу ялэмэ зэу уащыщ. А зӀптстэур насыпыгъ, былымьышху.

Юныс сӀэ илъэс 15-м ехъу-гъэу Iоф дэсӀшӀэ. Ар диссер-тациемкӀэ научнэ Iэшъхъэтетэу сӀлагъ. Темэм икыхьӀэныкӀи, икьӀэушыхьатынкӀи ишӀуагъэ лъэшэу кысыгъэкӀыгъ. Ымакъэ Iэтыгъэу, гушылэ лые ышӀыгъэу е ышъокӀэ кызэокӀыгъэу зэ нэмылэми слъэгъугъэп. Юныс уӀукӀэу гушылапӀэу кызыпфэхъу-рэм, дӀэу зэхӀпхыгъэм чыпӀэ ригъэгъотырӀэп, шӀу закӀэу ду-наир зэхэтэу кыпӀщегъэхъу.

ТильӀапӀэу Юныс, тэ узэрэт-шӀэрэр мыпшъыжырэ лэжъэ-кӀошхоу, шъыпкьэныгъэр зильӀа-пӀэу, шъхьэкӀэфэныгъэр зишап-хъэу, адыгэ намысым изехъа-кӀоу, хьӀэлӀныгъэр кызэбӀэкӀэу, нэмыкӀэу кьӀэпӀон хъумэ, сьд-рӀэмкӀи цысэтехыпӀэу ары.

Псауныгъэ пытэ уилэу, уигъэ-хьагъэхэм ахэбгъахъоу, уицӀы-фыгъэ дахи зепхьан плъӀэкӀэу, уиныбджэгъухэм ыкӀи уилахьыл-хэм яшӀулъэгъу укьыгъэфабэу илъэсыбзэ бгъэшӀэнэу сыпфӀэла.

АТЭЖЪЭХЪЭ Сайхьат.
Филологие шӀэныгъэхэмкӀэ кандидат.

ЫНЫБЖЬ НЕПЭ ИЛЬЭС 85-рэ МЭХЪУ

Илофшлагъэхэр бэрэ лъэпкъым фэлэжьэщтых

Тхьаркьохъо Юныс адыгэ бзэшлэныгъэм имызакоу, адыгэмэ ящылэныгъэ, япсэуiclэ чыплэшхо щеубыты. Сыд фэдэрэ юфыгъо къекъагъэми, гъэсэныгъэ-шлэныгъэм нэмыклэу общественнэ юфыгъо зехъэгъэн фаеми е егъэджен юфыгъом хэлэжьэн фаеми, псэемыблэжьэу лъэпкъым фэлэжьагъэу тилэмэ ащыщ. Сыд фэдэрэ лъэныкьокли Юныс щысэтэхыпл: апэрэмклэ, псэемыблэжьэу юфым зэрэдэлажьэрэр ары, ятлонэрэмклэ, сыд фэдэрэ лъэбэкъу ыдзыгъэми, игупшысэ, ило-ишлэ хэлъэу, ежъ зэрэшлыгъэн фаеу ыпэклэ рихъухагъэм тетэу илоф егъэцаклэ. Мыщ фэдэ дэдэу зэгъафэгъэу: ытхыгъи, игухэлъхэри зэклэ зэгъэклугъэу цыфыбэ тилэп. А лъэныкьомкли Юныс щысэтэхыпл.

Адыгэ бзэшлэныгъэм ыльэныкьо зыпштэклэ, ю хэмылэу непэ тибзэшлэныгъэ ушэтын гогухэр кыхыхыгъэу щытмэ, хэбзэ гъэнэфагъэхэр хэлъы хуэгъэмэ, Юныс илахышхо хишлыхагъэу щыт. Сыд фэдэрэ лъэныкьо пштагъэми, клэз имылэу, зэклэ ыпэклэ кьауагъэхэр лэклиб ымышлэу, иклэрыклэу къэгъотыгъэн фаехэри кыдилытэзэ, ишлэныгъэ гогу дахэу хехы.

Юныс анахъ шэн шхьалэу илэмэ ащыщ сыд фэдизэу уиуи уишлэ этемыфэу, узэнэкьокъоу кыхыхыгъэми, угу хэклинуу ыжэ гушылэ кызырэдэмыкырэр.

Сэ Юныс зысшлэрэр 1957-рэ ильэсым кыщегъэжьагъ. Институтым сычлэхъэагъэу те-зыгъэджен клэпэгъаджэ щымылэу мазэ горэм Юныс кытфэ-клон фаеу хуэгъагъэ. Бэрэ кыхыхыгъэрэп цыфыр лекциеу кызырэджагъэр гум кынэжьэу, кылуагъэмэ ащыщхэр уишлэныгъэ лахъ хэуцагъэу. Юныс омонимхэм яхылагъэу лекциеу кызырэджагъэу моу джыдэдэм зэхэсхырэм фэдэу сынэгу клэ. Ежъ еплъыклэу илэ, еплъыклэ зэфэшхьафэу шылэхэр гум кынэжьэу, гъэшлэгъонэу, зэгъафэгъэу, шхьэм кыуытэу лекциеу кытфеджэагъ. Уахътэ теши, тэри еджэныр кьэ-

тыухи, тылэжьэнэу зытыубла-гъэм кыщегъэжьагъэу анахъ тызэлъылэсэу, тилорэ тишлэрэ загъорэ зэтемыфэу кыхыхыгъэми, тызэгъыгъын, тызегурылон тлэклэу ильэс пчъагъэм кызырэдэжыгъ.

Анахъэу сэ Юныс благъэу сшлэнэу зыхуэгъэр министрствэм юф щысшлэзэ. ежъ игухэлъхэм, ытхыхэрэм афэгъэхыгъэу тызэлъылэсэу ыкли а лъэхъаным еджаплэмэ апае стандарт-программэ штэгъэн фэягъ. Юнысрэ сэрэу а юфшлагъэр уило хэзагъэу, ишлэ угу кынэжьэу, дахэу зэдэдгъэп-сыгъагъ, министерствэми программэр ышти, ильэс пчъагъэрэ еджаплэхэр рылэжьэагъэ.

Юныс сыгу рихъэу хэлъмэ зыклэ ащыщ ичылэ гугъэбэныгъэ-шхоу фырилэр. Ащ Аскъэлае фэгъэхыгъэ хышлэу ыгуоигъэхэр дахэу зэгъэклугъэу тхылытлу хъоу ыгъэхъазырыгъ, сэри сыдэлажьэзэ. Сэри Аскъэлае адрэ чылэхэм кьахэсэгъэщы. Аскъэлай, Пщыжхьабл — а чылэхэр лъэшэу шлу сэлъэгъух. Аскъэлае бэрэ сычылэу хуэгъэ, еджаплэмэ садэлажьэ зэхъум сыщыпсэоуи кыхыхыгъэ, синиб-джэгъухэри дэсых, кьэбар гъэшлэгъонхэри цызэхэсхыгъэх. Ежъ Юныс зэхимыхыгъэ кьэбархэри кыфэсэуатэу хуэгъэ. Аскъэлаехэм язэхэтыкли, яцыф пэгъоклыкли сычыгуауа.

БЫРСЫР Батырбий.
Филологие шлэныгъэхэмклэ доктор, АРИГИ-м ипаш.

Ымакъэ кыылэтыгъэу Гъэсэпэтхыдэ зэхэсхыгъэп пчъагъэрэ кыисэплуагъ

Адыгабзэм изэхэфын, изэгъэшлэн лъапсэ фэ-зышлыгъэхэм зэу ащыщ зэлашлэрэ бзэшлэныгъэлэжьэу Тхьаркьохъо Юныс. Апэрэу ащ нэлуасэ сызыщыфэхуэгъэр Адыгэ кьэралыгъо университетым ильэпкъ факультет ары. Ау мэээ зауэрэ нахъ тыригъэдженэу хуэгъэп. Юныс зыфэдэр дэгъоу кызысшлагъэр джы мы сы-зыщылэжьэрэ институтым сыкызылохъэр ары. А уахътэм бзэшлэныгъэмклэ отделим ипэцагъ. Кыхыхыгъэщымэ сшлоигъор ныбжьи мэкъэ лэтыгъэклэ гушылэу зэрэзэхэсымыхыгъэр ары. Ренэу нэщх-гушх, цыф самбырэу щыт.

Непэ имэфэклэ пэе сыгу кызырэдэу сыфэгъушлэ. Ипсауныгъэ кышчымыклэу, ибын-унагъо, игупсэхэм, илахылхэм джыри бэрэ адатхэу шылэнэу сыфэлъало.

ХЪЭСЭНЭ Къутас.

Бзэшлэныгъэмклэ институтым иотдел ина-уцнэ юфышл.

Лъытэныгъэ зыфэсшлэу, сикъоджэгъу лъаплэу Юныс! Адыгэбзэ шлэныгъэм уилахышхо хэлъхьагъ, гъэсэныгъэ-плуныгъэ юфшлэным пкъэу уклет, лъэгэплэ инэу узытетыр, юфэу пшлэрэр кьаушыхьаты цлэ лъаплэу уилэхэм.

Анахъэу сызэрэпфэразэр силогшлэн уналэ кытетэу «тхыри гъэтлыл, бгъэтлылхырэр ушлу-нэмэ, кьэпштэжыщт» плэзэ, гъэсэпэтхыдэ бэрэ кызырэдэплуагъэр ары. Сиурок пчъагъэхэм лъытэныгъэ кысфэпшлэу уачлэсыгъ, уишлогъэшхуи кысэбгъэклыгъ «сичылэгъу цыкылу» плэзэ.

Сэ узэрэсшлэрэр мыпшыжьыкырэ лэжьэклошхоу, шыпкъэныгъэр зыгъэлъаплэу, шхьэкълэфэныгъэр зышапхъэу, хьалэлныгъэр кызырэдэклэу, щысэтэхы-плэу ары.

Псауныгъэ пытэ уилэнэу, уиблагъэхэм, уигупсэхэм яшлулэгуу укыгъэфабэу ильэсыбэ бгъэ-шлэнэу пфэсэлэ.

АНЦОКЪО Сурэт.

Филологие шлэныгъэхэмклэ кандидат.

Цыф Лушъаб

Сыдигъокли нахыжьхэр тилу-члэжьэгух, тижьогъонэфых. Ащ фэдэ тинахыжьхэм ащыщ Тхьаркьохъо Юныс. Сэ синасы-пэу сэлъытэ Юныс юф дэсшлэ-нэу зэрэхуэгъэр. Ар илофшлэн фэшъыпкъэу, гуахъо хигъуа-тэу лажьэрэ цыфмэ ащыщ.

Юныс юф зыдишлэрэмэ ямы-закъоу, цыфхэм нахыжьхэи нахыкыли шхьэкълэфэшхо афе-

шы. Шэнышлу, лушъаб, цыф шырыт. Цыфыбэмэ яупчлэ-жьэгу, ящысэтэхыпл. Зэрэфэ-лъэклэу лъэпкъым фэлажьэ.

Лъытэныгъэшхо зыфэсшлэу Юныс имэфэклэ ехуылэу сыфэ-гушлэ. Псауныгъэ пытэ илэнэу, ильэсыбэрэ кытхэтэу джыри тызэдэлэжьэнэу сыфэлъало.

БИДАНЭКЪО Марзет.
Филологие шлэныгъэхэмклэ кандидат.

Шыпкъагъэ хэлъ

Лъытэныгъэшхо зыфэсшлэу Тхьаркьохъо Юныс кызыху-гъэр ильэс 85-рэ зэрэхуэгъэр ехуылэу сыгу кызырэдэу сыфэ-гушлэ. Псауныгъэ пытэ илэнэу, игыашлэ кыхьэнэу, иунагъо дэт-хьэнэу, ильэпкъ джыри ильэ-сыбэрэ фэлэжьэнэу сыфэлъало.

Юныс уилъэпкъы, учылэ, уилакыо щыщмэ, узэрыгушхон цыф. Шлэныгъэ куу пкъырыл, юфэу зыпылым фэшъыпкъ, мыпшыжьэу, емызэщыжьэу ильэпкъ фэлажьэ. Лъэпкъым икультурэ, шэн-хэбзэ дахэу хэлъхэр кыуухъумэнхэм, лыгъэ-кютэнхэм апыл. Ильэс 60-м ехуэгъэу ишлэныгъи, иамали, ыклуачи адыгабзэм ихэгъэхон, игыбаин фегъэлажьэх.

Юныс творческэ клочлэшхо зилэ, лэпэлэсэныгъэшхо зыхэлъ шлэныгъэлэжь. Мыпшыжьэу ушэтын юфэу зыпылым кыкылэ-

кыуагъэхэм лъэшэу адыгэ бзэ-шлэныгъэр кьагъэбаигъ.

Адыгабзэм изэгъэшлэнклэ, иегъэдженклэ еджаплэмэ ящы-клэгъэ тхыльхэр, методическэ лэпылэгъухэр, программэхэр, гушылэзэ зэфэшхьафхэр ащ икълэмыпэ кычлэклэгъэх.

Тхьаркьохъо Юныс цыфыгъэ дахэ хэлъ, шэнышлу. Лъытэныгъэ, шыпкъагъэ, гуклэгъу зыхэлъ цыф. Упчлэжьэгу пшымэ, ухигъэ-укоштэп. Юныс илофшлэгъухэр егъэлъаплэх, шхьэкълэфэ афешы. Непэ юфэу сызыпылым иапэрэ лъэбэкъухэр сзыгъэшлыгъэхэр Юныс ары. Сыригъэджагъ, си-научнэ лэшьхьэтетыгъ, ильэс 16 хуэгъэу юф дэдэтэшлэ. Сыфэ-раз. Щысэ зытэлхын цыф. Тэ-гъэлъаплэ, тырэгъушхо.

ТЫГЪУЖЪ Гошсым.
Филологие шлэныгъэхэмклэ кандидат.

Щылэныгъэм ипчэгъу ит зэпыт

Тхьаркьохъо Юныс зэлашлэрэ бзэшлэныгъэлэ. Цыфыбэмэ кьа-дэмыхуэгъэу гъэшлэ гогу кыхьэ кыкылу. Ищылэныгъэ кызырэ-клоу щытыгъэп ыкли щытэп: кыныбэ зэпчынуу хуэгъэ. Ау ыгу ыгъэцыкылуэгъэп, сэнэхьатэу игыашлэ кыригъэклоу кыхыхы-гъэм сыдигъуи фэшъыпкъэу псэ-уэ, джыри мэпсэу.

Юфшлэным дэмышхьахырэ цыф Юныс. Анахъ цыкылу кы-щылэлажьэу зыныбжэ хэклоагъэм фырикъужьэу адыгабзэм фэгъэ-хыгъэу рилотэн, ригъэшлэн, фы-зэхифын амал ил. «Цыфмэ апае тэлажьэ», ело ащ. Ар кыушы-хьатэу ищылэныгъэ изы пычыгъо шууцызгъэгъозэн.

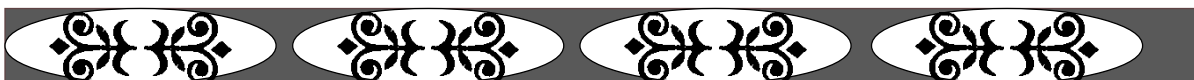
Адыгэ кьэралыгъо телевиде-ниер ылъэ зытеуцощыгъэ лъэхъаным журналистэу кадрэм итэу лажьэхэрэм ядыгабзэ дэ-хэным пэе клэрэщэ Аспланбэч упчлэжьэгуу Юныс кыригъэб-лэгъагъ. Шыпкъэ, журнали-стхэм ар зыгу ымыхынхэр кьа-хэклыгъ, «еджэгахэхэу» залы-тэжы. Ау уижабзэ идэхагъэ хэбгъэхъоным, удэлэжьхъоным пэе гъашлэри фимыкыуни ыльэкыщт.

Плорэм уасэ фэлшлэу щытмэ ары.

Юныс кыфэдгъэзэжыын. Уп-члэжьэгуу афэхъуным кышчы-мыуцоу, мышхьахэу кьэтын-хэм ахаплэзэ, адыгабзэм ишапхъэхэм адимыштэу журна-листмэ кьауагъэхэр кыхыхы-кыхьэ, кьафэзэхифэу бэклаерэ юф адишлагъ. Лъэшэуи ишлуагъэ кьэклэуагъэу алыты, кыфэрэ-загъэх. Джащ фэдэу Юныс щылэныгъэм ипчэгъу ит зэпытэу лъэпкъым фэлажьэ.

Непэ ар кызынэсыгъэ ма-фэр мэфэшхо маф. Цыфыр зэ нылэп ильэс 85-м ельэбэкъо-нэу кызырэдэфыхэклэрэр. Кы-зэрэсэлагуагъэу, бэмэ ар янасып кыхырэп. Арыш, мы мафэмклэ тыгу кыддэлэу Юныс тыфэхъо-ху. Илахыл-гупсэхэм ягуклэгъу-рэ ялхьэкълэфэрэ кышхьащыт-хэу, жьышхьэ мафэу ильэсыбэ джыри кыгъэшлэнэу, ныбжыклэ-гоу илэм ичаныгъэ кышчымыклэ-нэу фэтэлэ. Адыгэмэ ятарихъ жьогъо дахэу зэрэхуэуагъэм тэри шыхьат тыфэхъу.

ТЭУ Нурет.
Филологие шлэныгъэхэмклэ кандидат.

ТХАКИОМРЭ УАХЪТЭМРЭ

Лэшлэгуклэм иубланлэ, илэпкь игухэлъыбэм язэшохын зыпшэ ифэцт Шыу зэкьо мыпшъыжэу, адыгэ гупшысэр клэзы-угоештэу, лэпкьым ышхьэ кырыклуагы, кырыклошти кы-зылотыкыштэу ыкли клэзыуху-мэштэу Кларэщэ Тембот Мы-хьамэт ыкьор кьуаджэу Кош-хьаблэ шышхьэлум и 16-м, 1902-рэ илээсым кышыхьугь.

Алоба цыфышхо дэдэхэр сы-дымкли адрэ пстэумэ яинэкли-хэу зы лэшлэгум зэзакьо кыщальфыхэу, зэч хэлгэп Тембот ахэм зэрэщышгьэм.

Исабыгьо-клэлэцлыкьугьом кыщегъэжъагъэу щэлагъэрэ сэнаушгьэрэ хэлъэу кьэтэ-джыгь. Тембот ятэ мыбаигъэ-ми, тхьамык плонэу шытыгъеп. Урысыбзэр ышлэу, еджэн ыкли тхэн ылъэклэу, урыс благъэ-хэр гьунэгъу кьутырхэм ыкли станицэхэм ащырилэу шытыгь. Ащ кьеушыхьаты зыхэт уахъ-тэм ицлыфэу, ыпэклэ плъэн ылъэклэу, ыпэклэ кьэтым ыгъэ-гупшысэу зэрэщылагъэр. Мы-хьамэт лушыгь ыкли гу лъи-тагь кьэклорэ охьтаклэмклэ анахь мэхьанэ зилэщтыр гьэ-сэныгъэ-шлэныгъэу зэрэщыты-штым. Джащыгьум тым тыри-убытагь еджэным фэцэгъэ Тем-бот цыкьлур гушхьэлэжыгьгъэ ин зыщигьотышт еджаплэу, Уфа дэт медрысэу «Галия» ышэ-ныш, ащыргъэдженэу. Клэлэ-цыкьлур ащ фэдиз зичыжъгъэ кьалэм зерищагъэр зыгъэшлэ-гьонхэри, кьезымыгъэкьугъэхэри цыфхэм ахэтыгъэх. Ау тым шлошхьуныгъэ зыфырилагъэр клэлэр щырагъэджен кьодьер арымырэу, «щырагъэпщэжыны-ри» ары. Ау апэрэ дунэе им-периалистическэ заор кьызе-жъэм, еджэныр Тембот элигъэ-ун фае хьугъэ.

Тембот идунэеплыкьлэ Уры-сыемклэ охьтэ зэхэкьухьагъэу, «империалистическэ заохэм ыкли социалистическэ революций» зыфэлоштхэм ялэхьан ащып-сыхьагъэ хьугъэ. Уфа иеджэн щызэпыугъагъэми, еджэн-гъэсэ-ныгъэм фэклон зэрэфаемклэ теубытагъэрэ пытагъэрэ хэлъыгь. Октябрьскэ революционер кы-зыдакхэм, Кларэщэ Тембот илээс 15 зыныбжэ клэлэклагъ. Ащ дэжыым урысыбзэр дэгъоу ышлэу, нэмыцызэм, татарыб-зэми арыгушылэн ылъэклэу шытыгь. Революцием ыпалоклэ Дондуковскэм лофтабгъу туча-ным илээситло зэрэлутигъэми ишлуагъэ кьэклауагь. Етланэ ыгу-клэ иклэсэ гъэсэныгъэм, шлэны-гъэм апэблагъэ зышырэ чыплэ-хэм ренэу Тхьэм аригъэуцо-штыгь, ахэмклэ сыдигъуи хэкли-плэ ыгъотыштыгь. Абин дэт со-ветскэ еджаплэу ятлонэрэ лъэга-плэ зилэм члэхьэ, щеджэ, кье-ухы. Ау анахь шлэныгъэ лъапсэ фэхьугъэу, ыгу кьэзылэтыгъэр джа иапэрэ лъэбэкьухэу, апэрэ илээс 15-м ыгъотыгъэу, ышлы-гъэхэр ары. Шоигъор ыгукли, ышхьэкли ышлэу, ащ фэклоныр имурадыгь. Тембот мыщ дэ-жыым ныбжыкьлагъэми, анахь гу зылытагъэр игупшысэхэри изекьуаклэхэри зэклэ илэпкь фэлэжыгъэрэ фишлэным фэгъэ-зэгъэнхэ зэрэфаер ары. Ыкли а пшэрылпыхьом фэшъыпкьэу щылагъ, псэугъэ. Адыгэ лъэпкь цыкьлур лъэпкь лъэшым, гушхом, лыхьужыым игъогу дытетэу, ащ ищылэклэ-псэуклэ нахь зафэ, нахь нэфынэ зэрэхьуштым ына-лэ тетэу, ыгуи, ыпсы илэпкь

Емыпсыхырэ Шыу закьоу щылагъ

фэгъэзэпагъэу, Шыу зэкьо мып-шъыжэу, Тембот игъэшлэ гьогу кыыхьыгь.

Цыфыр зыгузэнкырэр шлэны-гъэу, зыгъэнырэр гъэсэныгъэу, ахэм кыыхалхьэрэ лэдэбэу, культурэу зэрэщытым пасэу Кларэщэм гу лытэгъагь. Ышхьэ закьоу шымытэу, зэклэ иады-гэ лъэпкь джа шлугъо пстэур илэ хьуным, адыгэхэм зыкьа-лэтыжыныш, лъэпкь щылэклэ тхьагъо агъотыным, гъэсагъэ-хэр, еджагъэхэр, гупшысаклохэр бэу ялэ хьуным клэхопсыштыгь Тембот, фэлэжыгъэр а лъэны-кьуабэмклэ ышлэщтыгь — ишлу-ши клодыгъеп — непэ адыгэ-хэм тил псэукли, амали, кьэ-рари.

Кларэщэ Тембот еджэгъэ-гъэ-сэгъэшхуагь. Краснодар поли-техническэ институтыр, Мос-ковскэ промышленнэ-экономи-ческэ институтыр кыуыхыгъа-гъэх. Ылэжыштыгь клэлэгъа-джэу, экономистэу е кьэра-лыгъо (чиновник) лофшлэ хьун, Москва кьыдэнэжыын, ышхьэ закьо фэлажэу щылэн. Ау ежэ нэмык гьогу хыхыгь: илэпкь цэлэфэ фэлэжэныр, фэлэжы-штыр фишлэныр. Ащклэ лэубыты-плэ зафэ фэхьугь тхэн-гупшысэ-ныр, творчествэр. Тхэкло иныр, дэгъур арыба цыфхэр зэхэ-зыхырэри, зэхэзышэрэри, зы-лызышэрэри, зыгъэдэлорэри! Тхаклор арыба лъэпкьым игъ-озэрыплэр!

Цыфыр ыкли уахътэр, тха-клор ыкли уахътэр... Мыхэр зэ-гомьтхэу, зэмылпыхьэгъэу щы-лэныгъэ хьугъэ-шлагъэр зэхэпф-ни, кыбгьурылони лъэжыштыгь.

Адыгабзэм тхэклэ амал егъэ-гъотыгъэн фэягъэ, псалъэр кьэлэгъэ кьодьер арымырэу, тхыгъэу кьэгъэнэгъэн, публи-цистикэм ыкли художественнэ литературэм лъагъо афыхьыгъэн фэягъэ. Адыгэ фольклорыр клэ-угоегъэн, адыгэм иблэжыгъэ тарихь цыпэхэр игъорыгъоу зэ-фэцэжыгъэхэу, зэпхыжыгъэнхэ ыкли лъэпкьым идунэегурыла-клэклэ анахь мэхьанэ зилэ куль-турэ революциешхор шлыгъэн, зэшлохыгъэн фэягъэ. Мы пстэ-

умклэ апэрэ лъэгъохэщ хьун ылъэкьыгь тхэклошхоу Кларэщэ Тембот. Игурыгуазэкклэ, игуп-шысэкклэ, ишлэныгъэ кьуачлэкклэ, ищлэгажэкклэ, иллыгъэ мылхыжыкклэ ащ бэ фэуклочыгъэр. Кларэщэ Тембот адыгэ тарихь гьогум сыдигъуи емыпсыхырэ (мып-шъыжэ е гъэпсэф зымылэ) Шыу закьоу тетыгь, рыкьлауагь — имурад лъыкьлэхьагь.

1917-рэ илээсыр. Октябр-скэ революцием кыщегъэжъа-гъэу, Урысые хэгъэгум итарихь хьугъэ-шлэгъэ гъэзэплэ ин лэпчэ инэплэгъэу итэу, ыгу, ышхьэ илэпкь епэсыгъэу, ахэм ахэ-лыр пхыришэу Кларэщэ Тем-бот лофышхо цэлэфэ ылэжыгь. Мы илээсхэр адыгэ лъэпкьым зыкьэгъэштэжыгъэным, зыкьэ-гъэгъотыжыгъэным, зыкьэ-гъэлэтыжыгъэным — бай, тхьа-мыклэ классовэ гошыныр щыгъэ-зыегъэным ыкли лъэпкьыр зэ-щыц-зэфэдэ-зэрэлъытэ цылэкклэ шэлхьэ-хабзэм фэцэгъэным фэгъэзэгъагъэх. Мы уахътэр, я 20 — 30-рэ илээсхэр, адыгэ-хэмклэ анахь мэхьанэ зилагъэх: лъэпкь еджаплэхэр, искусствэм, гъэсэныгъэм, культурэм, шлэны-гъэм ялэпкь институтхэр зэхэ-щэгъэнхэмклэ лофышхо зыща-шлагъ, гъэхьагъэхэр загъотыгь.

Адыгэхэр шлэныгъэ-гъэсэныгъэ гьогум нэфым тецэгъэнхэр апэрэ лофыгъо инэу кьызыржэрэр ашлэщтыгь, тиеджэгъэ-гъэсэгъэ купхэр культурнэ революционер лъэпкь клоцым шышлыгъэным зэралэкьлэу ыуж итыгъэх. Кларэщэм 1918-рэ илээсым лъэпкь гъэзэтэу «Адыгэ макъэм» иапэрэ номер ыгъэхьазыри, кьыди-гъэкьылагъ. Ащ ыужым (зэ-пыулыгъо кьыдафи), гъэтхэпэм и 8-м, 1923-рэ илээсым кышчы-клэдзагъэу, лъэпкь гъэзэт закьоу «Адыгэ макъэр» непэ кьынэсы-гъэу кьыдэкьы. Гъэзетым иапэрэ редакторэу шытыгь охьтэ убла-плэм Кларэщэ Тембот.

Кларэщэр клэлэгъэджэ-доцен-тэу, научнэ-исследовательскэ институтым илофшлэу, идирек-торэу, тхыль тедзаплэм ипа-щэу, шлэгъэн фэе пстэумклэ апэрэ сатырым хэтэу, зы мэфэ

гъэпсэфыгъо имылэу щылагъ. Тхаклохэм яа 1-рэ Всесоюзнэ зэфэс илофшлэн хэлэжъагь, тхаклохэм Адыгэ хэкумклэ яор-ганизация изэхэщэн, урыс клас-сикэу, хылыгъэу симэджэ Н. Ос-тровскэм дэжэ кьуагъэ (Хьат-кьор игъусэу), фольклор-этног-рафическэ экспедициехэр егъэ-хьазырых, апэрэ учебникхэм еджаплэхэм апае ятхын, зэдзэ-кын лофшлэныр, уахътэм кыгъэ-уцурэ лофыгуагъэр зэшлуехы.

Кьэлэгъэн фаер ежэ хэлэ зэчыным икьызылухыни зэрэщы-мыгъупшэрэр ары. 1925-рэ илээ-сым апэрэ адыгэ рассказыр — **«Аркъ»** зыфилорэр етхы, ащ-клэ художественнэ прозэм лъэ-гъо-лэубытыплэ фэшлы. Псынкла е кьина шыпкьэм удэмыхэу лъэпкьым пэкьлэжыгъэр зэкклэ кьыплотыкыныр? Мы хьын хы-лээр ыпшэу рилхьажыгъагь Кларэщэм лъэхьаным иотэ тео лъэш емыллытыгъэу. Уахътэмрэ лъэпкьымрэ, лъэпкьымрэ хаб-зэмрэ яздэлорышлэкклэ зэхэ-угуфыкыгъэу кышчыгъэлыгъагь Кларэщэ Тембот Кавказ лъэпкь литературэхэмклэ апэрэ рома-нэу, илээсыбэрэ лоф зыдишла-гъэу, адыгабзэкли, урысыбзэкли **«Нысыным игъогу» ылоу 1947-рэ илээсым кьыдэкьы-гъэм.** Мы художественнэ про-изведение иным тхаклом игуб-зыгъагы, илэпэлэсагы кышчы-нэфагъ. 1948-рэ илээсым мы романым пае Кларэщэ Тембот СССР-м и Кьэралыгъо премие кыфагъэщылашэ. Апэрэ ав-торыр, лъэпкь литературэ ныб-жыкьлэхэм ялыкьлохэмклэ, Ста-линскэ премием илауреат хьу-гъэ. Апэрэ адыгэ гъэзетыр, апэрэ рассказыр, апэрэ ро-маныр, апэрэ Кьэралыгъо шлу-хьафтыныр, апэрэ доцент щы-тхьуцлэр — адыгэ лъэпкьым иклэсэ пэрытныгъэр сырэр лъэ-ныкьокли кьыдихыгъагь Кларэ-щэм. Ау нэмык лъэныкьор, ипсауныгъэ пштэмэ, джыри ныбжыкьлагъэми, уз хылыгъэр ащ кьыжэхьахьэщтыгь. Ау лыгъэ хэлъэу ащ пэшлуеклозэ, ыпкьы-шол кьуачлэ игукьлэ гъэрет ыкьылу ышлыштыгь, литературнэ

творчествэм анахь ифэныкьуа-гъэр.

Я 40-рэ илээсхэри Кларэщэ Темботклэ уасэ зилагъэх. Кьини, гушлуагъуи бэ ахэм ащызэхышла-гъэр. Хэгъэу зэохом илэхьан, сэкьатныгъэ зэрилэм кыыхэкьлэу, Тембот зэуаплэм лухьанэу хьу-гъеп. Пальэкклэ (нэмыцхэр Ады-геим кьызежыгъэхэм) Тбилиси щылагъ, ащ кыкьыжы, (Нал-щык пыир зыдэкьыжыым, ащи зы зауэрэ кьэтыгь. Ащ дэ-жыым адыгэ лъэпкьхэм тхаклоу Кларэщэм ыцлэ дэгъоу ашлэ-щтыгь, творческэ интеллиген-циер шхьэкьлэфэ-лпытэныгъэ ин кьыфашлэу Налщык кышчыпэгъо-кьылагъ. Ыужым Кларэщэ Тем-бот епхыгъэ гукьэкьыжэ фа-бэхэр кьалотэжыгъэу, кьатхыжы-хэу кыыхэкьыгь. Джарэу узы-умэхьырэ акьыл кьуачлэ, цыфы-гъэ хабзэ зыхэлъыгь Кларэщэ Тембот.

Кларэщэ Тембот — тхэкло-классик. Адыгэ лъэпкь напэр, лъэпкь шэн-хабзэр, адыгэ чыопс-джэнэтыр, лъэпкь зэхэтыклэ-зэфыштыкьлэхэр, адыгабзэм ибаигъэ ятарихь «саугъэт» хьугъэ иповестэу **«Шапсыгъэ пшаш»** зыфилорэр. Мы про-изведение закьом нахь Тем-бот ымытхыгъагъэми, ыцлэ епо-нымклэ икьуштыгь. Ау тхаклом зы зыфэгъэкьлэжыныгы, зы шхьасыжыныгы зыфилышэрэп — мэшыпэ, мэгупшысэ, мат-хэ — кьыдэхьу.

Иобраз зэфэшхьафхэр — Чечаныкьо Чечан, Хьатх Мы-хьамэт, Кьаймэт, Анцокьу, Гулэз, Лаукьан, Биболэт, Нэф-сэт, Ерстэм, ахэм анэматкхэри тхылэджэ хьупхьэхэм анэ кьыкьлэуцох, щызэлэклэклих. Ахэм агузэгъу, зы лъэгэплэ, лэтыплэ ин горэм тетым фэ-дэу, ежэ тхэкло цлэрылор, емып-сыхырэ Шыу закьор, щылэныгъэ псыкьекьокьым ренэу хэтэу олэжыгъу, огугъэ, огушлысэ ухэт-ми. Джащ фэд лъэпкь тхэ-клошхоу Кларэщэ Тембот ихудожественнэ произведениехэм-клэ кьытишлэжыгъэ дунэе гъэшлэ-гъоныр — нэфыр кьебэкьлэу, шлуцлэр щылуимгъэклэу, зэфагъэр ылэтызэ, шыпкьэм уришлэу.

Кларэщэ Тембот ытхыгъэр маклэ: «Шапсыгъэ пшаш», «Хьаджрэт», «Ны лушым ып-хьу», «Абдзэхэ шэкложыр», «Насыным игъогу», «Типшашь-хэр», «Куко», «Шыу закьу», «Лыгъэ», «Рассказхэр», «Хэшыпкьыгъэхэр» илээс зэфэшхьафхэм томитлэ е шы хьухэу кыыхаутыгъэх. Ау ежэ ышхьэкклэ анахь зыгъэрэзагъэу, зыгъэгъушхуагъэу хьугъэр «Шап-сыгъэ пшаш» зыфилорэр ары. Ар ежэ тхаклом — Кларэщэм ыгу, ыпсэ атешыкьыгъэу, иадыгэ лъэпкь «иорэд жьынч» ыгъат-хьэу кьызышлуагъ, лъэпкьым шлоу хэлъыгъэр, ылэжыгъэр — ылыапи ышхьапи — пылу-хьанчэу зышчыгъэуныфэу, ли-тературнэ шэлхьэ иным илэу произведение гъэпсыгъэ, гурэ, псэрэ зыхэткьухьэгъэ тхыль. Тембот гьунэм нимыгъэсыгъэу, ымыгъэцэкьлэгъэу произведение кьылэкьыгъэп. Итхыль лэпчэ зы лэшлугъэ, зы фэбагъэ, зы нэфагъэ, зы дэхагъэ гум кьы-релхьэ. Щылагъ ыкли щыл джащ фэдэ Шыу закьо, тхэкло-гупшы-сэкло инэу, гъэпсэф имылэу.

МАМЫРЬКЬО Нуриет.

ТИЗЭУКІЭГЪУ ГЪЭШІЭГЪОНХЭР

Альэгъугъэр
тильэпкъэгъухэм
альагъэлэсы

Хэкужъым къэзыгъэзэжырэ тильэпкъэгъухэм, тызэр-фаем фэмыдэми, япчъагъэ хэхъо, хьаклэу къаклорэр маклэп. Хэгъэгу зэфэшхьафхэм арысхэр ятарихь чыгу зыщызэлуклэхкэ, къэбарэу къызэфалотэщтыр къызыщы-рагъэжэщтыр амышлэу къыхэкы.

— Дунаим тет цыфхэр США-м щытэлъэгъух. Адыгэу хэгъугум исхэр щызэлэклэх. «Адыгэмэ я Маф» зыфилорэ зэхэхэр гъэшлэгонэу зэхашэ, — къелуатэ США-м къиклыгъэ Бгъэнэ Умтаз. — Мыекъуапэ сыкъызэклом, нэлуасэ сызыфэхъугъэр бэ. Ти-адыгабзэ ибаиныгъэ зэрэщызэхэсхыгъэм сигъэгъушлуагъ.

Хьунэго Гияс Сирием къиклыжыгъ. Хэкужъым къэзыгъэзэжырэ тильэпкъэгъу ныбжык-клэхэр регъаджэх, ятарихь чыгу лъапсэу шагъотыжырэ агъэ-пытэнымкэ лэпылэгъу афэхъу.

Сирием ит къуаджэу Марджаль-Султан адыгэу дэсыр бэ. Зэо-банэу хэгъугум щыклорэр

тильэпкъэгъухэм къалылэсыгъ, яунэхэр къабгынэнхэ фаеу хьугъэ, хэклодагъэхэри къахэкыгъэх. Хьунэго Гияс Сирием ис адыгэмэ зэлхыныгъэ адыри, телефон-клэ афытео. Лъэпкъым зиужы-жынымкэ тиреспубликэ илэ-шхьэтетхэм, зэхэщэкло дэгъумэ афэраз.

— Хэкужъым къэзыгъэзэжы-гъэмэ афэгъэхыгъэ пчыхъзэхэхъу Мыекъуапэ щыкыуагъэм концертэу къыщатыгъэм сигуа-пэу сеплыгъ, — зэдэгъушылэгъур лъегъэклуатэ Бгъэнэ Умтаз. — Зэклэ оредхэр адыгабзэклэ къы-щалуагъэх. Тхьаегъэпсэху арэу-щтэу къытфэгумэкыгъэхэр. Лъэпкъ иофыгомэ апылэу Пра-

вительствэм Иоф щызышлэрэ Шхьэлэхъо Аскэр дэгъоу къыт-лэгъокыгъ, тигумэкхэм къядэлугъ.

Адыгэ Республикэм и Къэ-ралыгъо филармоние ыпашхьэ адыгэ джэгоу щыкыуагъэм Бгъэнэ Умтазрэ Хьунэго Гиясрэ еплы-хэзэ, нэгъушлэху тлэгъугъэх.

АР-м и Адыгэ Хасэ инахыж-хэм я Совет итхьаматэу Хьунэго Чэтибэ, шлэныгъэлэжъу Шхьа-плэкъо Гьучыпс, Адыгэ Респу-бликэм культурэмкэ иминистрэу Кьулэ Мыхьамэд, АР-м лъэпкъ Иофхэмкэ, Іэклыб къэралхэм ащы-псэурэ тильэпкъэгъухэм адырлэ зэлхыныгъэхэмкэ ыкли къэбар жьугъэм иамалхэмкэ и Комитет итхьаматэу Шхьэлэхъо Аскэр,

Сирием, Иорданием, Тьркуем, нэмыклхэм къарыкыжыгъэ тильэпкъэгъухэр къызэрэшхэрэм У. Бгъанэмрэ Гь. Хьунагомрэ яплыхъзэ, мэфэклым ныбжэ зэфэшхьаф зилэхэр зэрэхэлажъ-хэрэм, ныбжыкылэхэр дахэу къы-зэрэшхэрэм, хабзэм икьулы-кьушлэхэмрэ лэжъэкло къызэры-клэхэмрэ зэгъусэху пчыхъзэх-хэхэр зэрагъэдахэрэм ыгъэгъу-шлуагъэх.

Мэфэклым шалэгъугъэр, щызэ-хахыгъэр дунэе къэбарышлу зы-шыгъэхэм Бгъэнэ Умтазрэ Хьунэго Гиясрэ ащыщых.

Сурэтым итхэр: **Бгъэнэ Умтазрэ Хьунэго Гиясрэ гуцылэгъу зэфэхъугъэх.**

ГАНДБОЛ

«Адыифыр» ауж къинэщтэп

Мыекъопэ гандбол бзылфыгъэ коман-дэу «Адыифым» 2013 — 2014-рэ илээс ешлэгъум зыфегъэхъазыры. Мы мафэ-хэм аужырэ уплэкълун зэлуклэгъухэр зэхэщэх. Тренер шхьагъу, спортымкэ дунэе класс зилэ мастерэу Владимир Черкашинымрэ ащ игуадзэу, спорт-сменкэ цларыоу щытыгъэ Светлана Выдринамрэ командэм илофыгъохэм къатегушылагъэх.

— Силэнатлэ сылумыхъзэ нэгырэ заулэ зэрэхэкыжыгъэр сыгу къеуагъ, нэпэ ахэр лъэшэу тищыклагъэх, — къелуатэ Владимир

Черкашиным. — Къэлэпчэлутэу, бэклэ тызыщы-гугъыщтыгъэу Рената Каюмовар нэмыкл коман-дэ щешлэщт. Татьяна Гусакова нахь дэгъоу зыкъызэлуйхыщтэу тлэйтзэ, тикомандэ хэклы-жыгъ. Юлия Коцаревар, Урысыем ихэшы-пыкыгъэ ныбжыкыкэ командэ щешлэщтыгъэ Екатерина Латоненкэр, Екатерина Дьяковар «Адыифым» хэтыжхэл. Къэлэпчэлутэу Свет-лана Кожубековам ыпакъо шъобж тешагъ.

— **Клэу къежъугъэблэгъагъэхэм тащыб-гъэгъозэщта?**
— Ахэр бэ хьухэрэп. Анастасия Черному-ровар «Кубань» къыхэкыжыгъ, «Адыифым» щешлэ зэрэшлоигъор къытилуагъ. Черногори-ем къиклыгъэхэ Мелица Грбачевичрэ Иван-ка Симоновичрэ тагъэгъугъэ. Мелица линейнэу, Иванкэ зэхэщаклоу ешлэщтых, ахэр ныбжы-клэх. Екатерина Хадыкина, Полина Деря-во, нэмыклхэри тэуплэкълух.

— **Спортсменкэ цларыоу къежъугъэблэ-гъэщта?**

— Мыекъуапэ шагъэсэгъэ Эльвира Житловар (Иценкэр) къедгъэблэгъэжыгъ. Адыгеим сэ-наушыгъэ зыхэлъ ныбжыкыкэ хэр шагъасэх. Ахэр арых тикомандэ щедгъэшлэщтхэр, къэлэ чыжэхэм къарытщынхэм тыпылыщтэп. Анна Кареевар, Анна Игнатченкэр, Яна Усковар Мыекъуапэ къыщыхъугъэх, Инна Суслинар «Адыифым» щаплугъ. Зэклэри дунаим спорт-сменкэ цларыоу щыхъугъэх. Дгъэсэрэ ныб-жыкыкэ хэм щысэ зытырахын ял.

— **Шьуигухэлъ благъэхэр къыта-шъулохъба.**

— Шышхьэлум и 17-м Руфабгъо мэ-фэкл зэхэхъу щыкылощтым «Адыифыр» рагъэблэгъагъ. Адыгеим итарихь, икуль-турэ нахьышлоу спортсменкэхэм ашлэным пае республикэм и Лъэпкъ музей, Къо-кыплэм илэпкъхэм искусствэхэмкэ я Къэралыгъо музейе Мыекъуапэ дэтым «Адыифыр» ащылэщт.

— **Ныбджэгъу ешлэгъу шьуилэщта?**

— Шышхьэлум и 21-м «Адыифыр» Азербайджан икомандэ Мыекъуапэ щылулэщт. Ешлэгъур сыхьатыр 17.30-м аублэщт.

— **Джэнчэтэ Султан фэгъэхыгъэ зэнэкъокъур сыдыгъо аублэщта?**

— Шышхьэлум и 23-м Мыекъуапэ щырагъэжъэщт. Командэ лъэшхэр ащ хэлэжъэщтых. Урысыем изэнэкъокъу юныгъо мазэм и 4-м тыублэщт. «Ку-бань» тикъалэ къедгъэблэгъагъ. Ауж къынэрэмэ тахэтыжыщтэп, ащклэ цы-хэ къытфэшъушл.

— **Гъэхъагъэхэр шьушлынхэу шьу-фэтэлэ.**

— Тхьауегъэпсэу.

Сурэтым итхэр: **Владимир Черка-шинымрэ Светлана Выдринамрэ «Адыифым» илофыгъохэм атегу-щылэх.**

ФУТБОЛ. АДЫГЭ РЕСПУБЛИКЭМ ИЗЭНЭКЪОКЪУ

Адыгэкъалэ дахэу щешлагъэх

«Адыгэкъал» Адыгэкъал — «Улап» Улап — 2:1. Шышхьэлум и 15-м Адыгэкъалэ щызэдешлагъэх. Зэлуклэгъур гъэшлэгонэу клуагъэ. Зэнэкъокъум изэхэщаклоу ащыщэу Уджыхъу Байзэт къызэрилуагъэу, Адыгэкъалэ иадминистрация ипашэу Хьатэгъу Налбий, спортым пыщагъэхэр бэ хьухэу ешлэгъум епллыгъэх.

«Улапэм» ифутболистэу Ашкэ-нэ Тимур бысымхэм якъэлап-чэ Іэгуаор дидзи, пчъагъэр 0:1

хьугъэ. Апэрэ такыкы 45-р амы-ухызэ, «Адыгэкъалэм» щешлэрэ Уджыхъу Рэмэзан пенальтир

ыгъэцэклагъ, ау Іэгуаор къэла-пчэм ыбгъуклэ быби, хьагъэм ифагъэп. Ятлонэрэ такыкы 45-р аублагъэу хьаклэхэм шапхэр аукуагъ. Метрэ 30 фэдизклэ зы-пэчыжъэ къэлапчэм Уджыхъу Рэмэзан тазырклэ дауи, зылыгъ-гъурэм ыгъэшлагъоу Іэгуаор хьа-гъэм икьогъупэ къофагъ — 1:1. Зэлуклэгъур аухынклэ такыкы 20 фэдиз къэнагъэу Къэзэнч Му-

ратэ «Улапэм» икъэлапчэ Іэ-гуаор дидзи, пчъагъэр 2:1-у бы-сымхэм теклоныгъэр къыдахыгъ.

Адыгэ Республикэм футбо-лымкэ изэнэкъокъу хэлэжъэрэ командэхэм пэшлорыгъэш ешлэ-гъухэр шлэху аухыщтых. Финал-ныкыом хэфэхэрэр шхьафэу зэдешлэщтых. Адыгэ Респу-бликэм и Мафэ ехьулэу зэнэкъо-къур аухыщт.

Нэклубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТІЛЪ Нурбий.

Зэхэзышагъэр ыкли къыдэзы-гъэкырэ:
Адыгэ Респу-бликэм лъэпкъ Иофхэмкэ, Іэклыб къэралхэм ащы-псэурэ тильэп-къэгъухэм адырлэ зэлхыныгъэхэмкэ ыкли къэбар жьугъэм иамал-хэмкэ и Комитет Адресыр: ур. Кре-стьянскэр, 236

**Редактор
шхьагъэр
ДЭРБЭ
ТИМУР**

**Редактор
шхьагъэм
иапэрэ гуадзэр
МЭШЛЭКЪО
Саид**

**Пшэдэклыжъ
зыхьырэ
секретары**

**ЖАКІЭМЫКЪО
Аминэт**

**Редакциер
зыдэщылэр:
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.**

**Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шхьагъэм
иапэрэ**

**гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшэдэклыжъ зы-
хьырэ секретары:
52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru**

**Зыщаушыхъаты-
гъэр:**

Урысые Федерацием хэутын Иофхэмкэ, телерадиокъэтын-хэмкэ ыкли зэлъы-ІэсыкІэ амалхэмкэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чыплэ гъэлоры-шлани, зэраушыха-тыгъэ номеры **ПИ №ТУ23-00916**

Зыщыхаутырэр

ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, кь. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

**Пчъагъэр
4017
Индексхэр
52161
52162
Зак. 2881**

Хэутыным узшыкІэтхэнэу щыт уахьтэр Сыхьатыр 18.00 ЗыщыкІэтхэгъэх уахьтэр Сыхьатыр 18.00